

**בבית המשפט המחוזי בירושלים
בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים**

עת"ם - 47538-01-14

בעניין :

1. _____ שויקי, ת"ז _____
2. _____ עאיש, יליד 16.4.2003, מחוסר מעמד
3. _____ עאיש, יליד 16.8.2004, מחוסר מעמד
4. _____ עאיש, ילידת 21.5.2006, מחוסרת מעמד
5. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר – ע"ר

ע"י ב"כ עוה"ד סיגי בן ארי (מ"ר 37566) ו/או נועה דיאמונד (מ"ר 54665) ו/או בנימין אחסתרובה (מ"ר 58088) ו/או חוה מטרס-עירון (מ"ר 35174) ו/או ענת גונן (מ"ר 28359) ו/או דניאל שנהר (מ"ר 41065) ו/או בילאל סביחאת (מ"ר 49838) ו/או טל שטיינר (מ"ר 62448) ו/או עביר ג'ובראן-דכוור (מ"ר 44346)

מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים, 97200
טל : 02-6283555 ; פקס : 02-6276317

העותרות

- נ ג ד -

1. ועדת ההשגה לזרים
2. יועמ"ש רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול
3. מנהלת הלשכה האזורית למינהל אוכלוסין בירושלים המזרחית

באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים
רח' מח"ל 7, ירושלים
טל : 02-5419555 ; פקס : 02-5419581

המשיבים

עתירה מינהלית

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת להורות למשיבים להכריע בבקשת העותרים להסדרת מעמדם של העותרים 2-4, ילדים בסיכון הנמצאים בטיפול רשויות הרווחה, כך שיינתן להם רישיון לשיבת קבע בישראל. בקשת העותרים עומדת לפתח המשיבים מזה 17 חודשים ולמרות שמדובר במקרה חריג, המחייב טיפול דחוף, המשיבים אינם נותנים מענה לבקשה.

פתח דבר

1. עתירה זו מוגשת לבית המשפט הנכבד לאחר חודשים רבים, רבים מדי, של התנהלות שעוררית של המשיבים, ביחד ולחוד, בעניינם של העותרים 2-4 (להלן : **הילדים**), ילדים בסיכון מבית הרוס, הזקוקים באופן מתמיד לסיוע הדוק ולתמיכה של רשויות הרווחה על מנת שיוכלו לתפקד ולהתפתח כראוי.
2. הילדים הצעירים סבלו רבות במהלך חייהם הקצרים. הם חוו הזנחה קשה מצד הוריהם, עד אשר נדרשה התערבותן של רשויות הרווחה ולא היה מנוס מלהוציאם מביתם בצו בית משפט,

כפי שיפורט בהמשך. שלושת הילדים הם ילידי ירושלים, אמם, העותרת 1 (להלן: **האם** או **העותרת**), היא תושבת קבע בירושלים, והם גדלים במסגרות חוץ ביתיות בעיר ירושלים, על פי החלטת רשויות הרווחה.

3. הילדים אינם מכירים מקום אחר מלבד העיר ירושלים, בה נולדו ובה חיו כל חייהם. ובכל זאת, בקשה להסדרת מעמדם של הילדים בישראל, אשר הוגשה כתוצר של מאמץ משותף של רשויות הרווחה, המשפחה האומנת ואמם של הילדים – לא טופלה במהירות הראויה, בניגוד להוראות הברורות הקבועות בנהלי המשיב, במיוחד לאור העובדה שמדובר בילדים בסיכון, אשר זקוקים יותר מכל ליציבות והגנה.

4. עתירה זו מוגשת לאחר אי מענה ממושך ושערורייתי של שלושת המשיבים. אי מענה של המשיבה 3, מנהלת לשכת רשות האוכלוסין (להלן: **מנהלת הלשכה**), שאליה הופנתה הבקשה הראשונית לרישום של הילדים עוד ביום 12.8.12 ולא נענתה עד עצם היום הזה. בעקבות אי המענה הממושך של מנהלת הלשכה, הוגשה ביום 14.3.13 למשיבה 1, ועדת ההשגה לזרים (להלן: **ועדת ההשגה**), השגה בגין אי מענה. אלא שגם במסגרת ועדת ההשגה לא זכו העותרים למתן מענה והמשיב 2 (להלן: **יועמ"ש רשות האוכלוסין**) אף טרם הגיש את תגובתו להשגה. כך, חלפו שנה וחמישה חודשים מאז הוגשה הבקשה לרישום הילדים ללשכת המשיבה ועשרה חודשים מאז הוגשה ההשגה בגין אי המענה לוועדת ההשגה..

5. מעבר לסעד הנדרש - רישום הילדים במרשם האוכלוסין במעמד של תושב קבע - העתירה מוגשת לנוכח ההתנהלות הבלתי ראויה של המשיבים כולם, ביחד ולחוד, כרשות מינהלית, המתנהלת באטימות ובחוסר הוגנות, בעיקר כאשר מדובר בילדים בסיכון.

החלק העובדתי

הצדדים

6. **העותרת 1** היא תושבת קבע בירושלים, אימם של העותרים 2-4.
7. **העותרים 2-4** הם ילדיה של תושבת קבע בישראל אשר נולדו בישראל. אין לעותרים 2-4 מעמד בשום מקום אחר בעולם.
8. **העותרת 5** היא עמותה רשומה, אשר מטפלת, בין השאר, בענייניהם של תושבי ירושלים המזרחית שנפלו קורבן להתעמרות או קיפוח על ידי רשויות המדינה, ובכלל זה להגן על זכויותיהם בפני ערכאות, בין בשמה כעותרת ציבורית ובין כמייצגת אנשים שזכויותיהם נפגעו.
9. **המשיבה 1** הינה ועדת ההשגה לזרים, הדנה בבקשות למתן מעמד בישראל. סמכות נציגי ועדת ההשגה מוסדרת בנוהל 1.5.0001 של רשות האוכלוסין של המשיבים. בתקופה הרלוונטית כיהנו שני יו"רים בראש הוועדה הירושלמית: עו"ד שרה בן שאול וייס ועו"ד צבי גל.
10. **המשיב 2** הוא היועץ המשפטי לרשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול. עורכי הדין מטעם המשיב 2 מציגים את עמדת הרשות בפני המשיבה 1 ובפני המשיגים.

11. **המשיבה 3** היא הלשכה האזורית למינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית. בהתאם לתקנות הכניסה לישראל, תשל"ד-1974, האציל שר הפנים למשיבה 3 מסמכויותיו בנוגע לטיפול בבקשות להסדרת מעמד בישראל, המוגשות על ידי תושבי ירושלים המזרחית ואישורן.

סיפורם של העותרים

12. העותרת 1 (להלן: **העותרת** או **האם**), גב' _____ שוויקי, הינה תושבת קבע בישראל. בשנת 2002 נישאה העותרת למר _____ עאיש, תושב השטחים, והם התגוררו בשועפאט. במרוצת השנים נולדו לבני הזוג ארבעה ילדים: _____, יליד 2003, _____, יליד 2004, _____, ילידת 2006 ו _____, ילידת 2012. כל הילדים נולדו בירושלים. אבי הילדים עזב את הבית לפני כשנתיים, הוא נכנס ויוצא מהכלא לעיתים קרובות ומצבו אינו יציב.

הודעות לידה עבור _____, _____ ו _____ מצ"ב ומסומנות ע/1.

13. גורלם של הילדים לא שפר עליהם. הם סבלו מהזנחה מצד הוריהם וחוסר יכולת של ההורים לטפל בהם ולספק את צרכיהם הבסיסיים. הנה תיאור בתמצית של מצב המשפחה על פי תסקיר פקידת הסעד מיום 27.7.2009, שהוגש לבית המשפט לנוער כתמיכה לבקשת נזקקות: מדובר על משפחה בעלת בעיות סוציאליות ותפקודיות קשות אצל שני ההורים ועל איחור התפתחותי אצל הילדים. האב הורשע בעבר בעבירות סמים, הוא נכנס ויוצא מהכלא לעיתים קרובות ונודד בין ירושלים לחברון. האם סובלת מתפקוד הורי לקוי ומזניחה את הטיפול הילדים. היחסים בין ההורים מעורערים. האב נוהג באלימות כלפי האם והילדים חשופים לאווירה מתוחה ואלימה בתוך הבית. שלושת הילדים סובלים ממצב רגשי, חינוכי והתנהגותי קשה. אשר על כן התבקש כבוד השופט אביטל חן, ונענה לבקשה, להכיר בילדים כנזקקים ולהוציא אותם ממשמורת הוריהם לטובת משמורת רשות הסעד, לקביעת מקום חסותם.

דו"ח פקידת הסעד מיום 27.7.2009 מצ"ב ומסומן ע/2.

דו"ח לשכת הרווחה אודות העותרים מיום 15.1.14 מצ"ב ומסומן ע/3

14. כך, בעקבות הצו שניתן על ידי בית המשפט לנוער, הוצאו הילדים מבית הוריהם ובשנת 2010 עברו הילדים _____ ו _____ למשפחה אומנת, משפחת מוגרבי, המתגוררת בשכונת ראס אל עמוד בירושלים. לפי דו"ח של מכון סאמיט אודות מצבם של _____ ו _____ באומנה, המשפחה מתפקדת בצורה משביעת רצון, ההורים מאד אוהבים את הילדים, דואגים להם ורוצים בטובתם.

דו"ח מכון סאמיט מיום 15.12.13 מצ"ב ומסומן ע/4.

15. מאז הוצאתם ממשמורת הוריהם, מוארך צו הנזקקות וההוצאה ממשמורת ע"י בית המשפט לנוער. נכון להיום מוארך הצו עד לתאריך 1.7.15.

החלטת בית המשפט לנוער מיום 2.10.13 מצ"ב ומסומנת ע/5.

16. הילד _____ נמצא במעון ראנד באבו-גוש, מעון פנימייתי לאנשים עם פיגור שכלי וצרכים מיוחדים. זאת, לאור אבחון כלוקה בפיגור שכלי ברמה בינונית.

אישור מכון ראנד אודות שהייתו של _____ במוסד מצ"ב ומסומן ע/6.

הבקשות לרישום הילדים

17. כחלק מההזנחה וחוסר הטיפול ההולם בילדים, לא הגישה אימם בקשה לרישום עם לידתם. הנה כי כן, בשנת 2012 פנו למוקד להגנת הפרט גורמי הרווחה ממכון סאמיט, יחד עם העותרת והגב' מוגרבי (האם האומנת של הילדים) בבקשה לסיוע ברישום הילדים במרשם האוכלוסין.

18. ביום 12.8.2012 הוגשה בקשה לרישום הילדים _____, _____ ו _____ בבקשה הוסבר כי מדובר בילדים אשר שוהים במסגרות חוץ ביתיות מזה מספר שנים על פי צו נזקקות והוצאה ממשמורת של בית המשפט לנוער. כתימוכין צורפו מסמכים מבית המשפט ודו"ח אודות מצב הילדים במסגרת האומנה. כמו כן צורפו מסמכי מרכז חיים הן עבור האם הביולוגית והן עבור ההורים האומנים.

הבקשה לרישום ילדים מיום 12.8.2012, ללא נספחיה, מצ"ב ומסומנת ע/7.

19. ביום 27.8.2012 התקבל מכתבה של גב' אחלאס חירי מלשכת המשיב בירושלים המזרחית (להלן: **הלשכה**), אשר נשלח באותו יום, לפיו הבקשה נמצאת בטיפול.

מכתבה של גב' חירי מצ"ב ומסומן ע/8.

20. תזכורות לבקשה נשלחו בתאריכים 13.9.2012, 16.10.2012, 18.11.2012, 18.12.2012, 20.1.2013, 20.2.2013.

העתקי התזכורות שנשלחו מצ"ב ומסומנים ע/9א-ו.

21. כמו כן, נשלחה ביום 24.1.2013 פנייה מרוכזת לגב' חגית וייס, מנהלת הלשכה, בעניין בקשות לרישום ילדים שלא זכו למענה משך זמן ממושך. במכתב הוזכרה הבקשה לרישום ילדי המשיגה.

המכתב לגב' וייס מיום 24.1.2013 מצ"ב ומסומן ע/10.

22. חרף התזכורות, וחרף העובדה שבכל המכתבים הוזכר שוב ושוב כי מדובר בילדים בסיכון, הנמצאים בפיקוח הדוק של רשויות הרווחה, אשר שוהים במסגרות חוץ ביתיות, המשיך המשיב 3 בשתיקתו ולא התייחס לבקשה לרישום, מעבר למכתבו הלקוני מיום 27.8.2012.

ההילכים בהשגה 177/13

23. לאור העובדה שחלפו למעלה משבעה חודשים מאז הגשת הבקשה, הגישו העותרים ביום 14.3.13 השגה בגין אי מענה למשיבה 1, במסגרתה ביקשו להורות למשיבה 3 לרשום את הילדים – _____ ו _____ – במעמד של תושבי קבע לאלתר. כמו כן, במסגרת ההשגה התבקש סעד זמני שיורה כי כל עוד מתנהלים הליכי ההשגה, לא יופעלו צעדי הרחקה מישראל כנגד הילדים.

השגה 177/13 מיום 14.3.13 (ללא נספחיה) מצ"ב ומסומנת ע/11.

24. ביום 19.3.13 ניתנה החלטת יו"ר המשיבה 1 ועל פיה תשובת ב"כ המשיב לסעד העיקרי תינתן תוך 38 יום. באשר לסעד הזמני כתבה יו"ר המשיבה 1, כי "הנחת המוצא על פיה יורחקו

מהארץ ללא הוריהם קטינים שגילם אינו עולה על 10 שנים כאשר בקשתם בטיפול, אינה מקובלת עלי ולא תיתכן".

החלטת יו"ר המשיבה 1 מיום 19.3.13 מצ"ב ומסומנת ע/12.

25. ביום 19.3.13 פנו העותרים-משיגים למשיבה 1 בבקשה לשיקול מחדש באשר לבקשה למתן סעד זמני בטענה כי מן הראוי, לאור החלטות קודמות של ועדת ההשגה לזרים, ליתן סעד ביניים בהשגה העוסקת בילדים בסיכון. המשיבה 1 החליטה כי החלטתה הקודמת בעינה עומדת.

הבקשה לשיקול מחדש בבקשה למתן סעד ביניים בהשגה מיום 19.3.13 והחלטת הנציבה מיום 20.3.13 מצ"ב ומסומנת ע/13.

26. ביום 13.5.13, לאחר שחלף המועד למתן תגובה מטעם המשיב וזו לא ניתנה, פנו העותרים-משיגים למשיבה 1 בבקשה ליתן החלטה בהשגה בהיעדר תגובה.

בקשת המשיגים מיום 13.5.13 מצ"ב ומסומנת ע/14.

27. החלטת יו"ר המשיבה 1 ניתנה ביום 13.5.13 ועל פיה ב"כ המשיב יעדכן תוך 14 ימים לגבי המועד בו תינתן תשובתו להשגה.

החלטת יו"ר הוועדה מצ"ב ומסומן ע/15.

28. ביום 11.6.13, שוב לאחר שלא ניתנה כל תגובה מהמשיב, פנו המשיגים-העותרים ליו"ר ועדת ההשגה בבקשה ליתן החלטה בהשגה. במסגרת הבקשה ציינו המשיגים כי אף הודעה פשוטה – לגבי המועד בו תינתן תגובה להשגה – לא ניתנה ע"י המשיב, לא כל שכן תגובה להשגה גופה. כמו כן ציינו המשיגים כי אין זה המקום שהמשיב יקבע מסגרות זמנים לעצמו בעת שקיים נוהל מפורש לעניין זה.

בקשת המשיגים מיום 11.6.13 מצ"ב ומסומנת ע/16.

29. ביום 12.6.13 הגיש המשיב בקשה להארכת מועד בת 45 יום. הארכה ניתנה כמבוקש ומבלי שנדרשה עמדת ב"כ המשיגים.

בקשת המשיב להארכת מועד והחלטת יו"ר הוועדה לקבלה מצ"ב ומסומנת ע/17.

30. ביום 30.7.13, משחלף שוב המועד למתן תגובה מטעם המשיב ותגובה אין, שבו המשיגים וביקשו כי יו"ר ועדת ההשגה תיתן החלטה בהשגה בהיעדר תשובה מטעם המשיב.

בקשת המשיגים מיום 30.7.13 מצ"ב ומסומנת ע/18.

31. ביום 31.7.13 נתנה יו"ר ועדת ההשגה את החלטתה ועל פיה ב"כ המשיב תגיש תשובה לאלתר.

החלטת יו"ר הוועדה מיום 31.7.13 מצ"ב ומסומן ע/19.

32. בו ביום הגיש המשיב בקשה לארכה נוספת בת 45 יום, עד ליום 17.9.13. יו"ר ועדת ההשגה העבירה בקשה זו לתגובת ב"כ המשיגים. זאת למרות החלטתה מיום 31.7.13 כי המשיב יגיש תשובה לאלתר.

בקשת הארכה מטעם המשיב מיום 31.7.13 והחלטת יו"ר ועדת ההשגה מיום 1.8.13 מצ"ב ומסומנים ע/20.

33. בתגובתם מיום 1.8.13 פרשו המשיגים את השתלשלות העניינים בהשגה וציינו כי אין לתת ארכה נוספת למשיב כדלקמן:

קצה נפשם של המשיגים בהמתנה האין סופית לתשובת המשיב הרומס את זכותם לקבלת מענה במסגרת זמנים סבירה. זאת, כאשר הוועדה ממאנת להגן על הילדים שבעניינם מתנהל ההליך וליתן בעניינם צו ביניים.

למשיגים על כן לא נותר אלא לשוב על עמדתם הברורה כי **אין ליתן למשיב אף לא רגע דל נוסף למתן מענה להשגה.**

תגובת המשיגים מיום 1.8.13 מצ"ב ומסומנת ע/21

34. בו ביום ניתנה החלטת יו"ר ועדת ההשגה ועל פיה ניתנת למשיב ארכה להגיב עד ליום 1.9.13. בתוך כך ציינה הנציבה כי אין מדובר לא בעצלות ולא בזדון מצד ב"כ המשיב אלא באי הספק מעשי.

החלטת יו"ר ועדת ההשגה מיום 1.8.13 מצ"ב ומסומנת ע/22.

35. חלפו למעלה מ-130 יום מהמועד בו היה על המשיב 2 לתת תשובתו להשגה. חלפו 10 חודשים מאז הוגשה ההשגה. חלפו למעלה מ-17 חודשים מהמועד בו הוגשה ללשכה הבקשה לרישום הילדים. ואולם, הילדים נותרו עד היום ללא מעמד ולא ברור האם ומתי יקבלו מענה למצוקתם.

36. נראה כי התיאור העובדתי שפורט לעיל מדבר בעד עצמו, ומסביר מדוע לא נותרה לעותרים כל ברירה, אלא לפנות לבית משפט נכבד זה בבקשה לקבלת סעד.

המסגרת המשפטית

37. להלן ייטען כי התנהלותם של המשיבים בבקשת העותרים, ילדים בסיכון שמעמדם בישראל אינו מוסדר, הינה בגדר שערורייה. אי המענה של המשיבים, ביחד ולחוד, עומד בניגוד בוטה לחובותיהם כרשות מינהלית ולנהלים שהם עצמם קבעו.

אי מענה המשיבים מנוגד לחובתם כרשות לפעול במהירות הראויה

38. על המשיבים, ככל רשות ציבורית, מוטלת החובה לטפל בעניינם של פונים בהגינות, בסבירות ובמהירות ראויה. כך פסק כבוד השופט ד' לוין בבג"ץ 6300/93 **המכון להכשרת טוענות בית הדין נ' השר לענייני דתות**, פ"ד מח(4) 441, 451:

על רשות מוסמכת לפעול בסבירות. סבירות משמעה גם עמידה בלוח זמנים סביר.

לעניין זה ראו עוד:

בג"ץ 758/88 **קנדל נ' שר הפנים**, פ"ד מו(4) 505; בג"ץ 4174/93 **ויאלב נ' שר הפנים** (לא פורסם), בסעיף 4 לפסה"ד; בג"ץ 1689/94 **הררי נ' שר הפנים**, פ"ד נא(1) 15.

39. חובתם של המשיבים לפעול בעניינם של הפונים אליהם בזריזות ראויה, מעוגנת אף בסעיף 11 לחוק הפרשנות, התשמ"א-1981, הקובע לאמור:

הסמכה או חיוב לעשות דבר, בלי קביעת זמן לעשייתו – משמעם שיש סמכות או חובה לעשותו במהירות הראויה ולחזור לעשותו מזמן לזמן ככל הנדרש לפי הנסיבות.

40. החובה לפעול בתוך זמן סביר, ושלא לנקוט הזנחה וסחבת בבקשות התלויות ועומדות בפני הרשות, היא מיסודותיו של מינהל תקין.

ראו לעניין זה ע"א 4809/91 הוועדה המקומית לתכנון ולבניה ירושלים נ' קהתי, פ"ד מח(2) 219, 190.

41. התנהלות המשיבים בעניינם של העותרים, לא זו בלבד שאינה מהירה או יעילה, כי אם חורגת באופן קיצוני עד שערורייתי מזו המצופה מרשות מינהלית סבירה, האמונה על היבטים משמעותיים בחייהם של הנזקקים לשירותיה.

ועדת ההשגה פועלת בניגוד לדין ולנוהל

42. זאת ועוד, במקרה דנן, וכפי שיפורט להלן, סטו המשיבים 1-2 סטייה בוטה מהוראות סעיף 5 לנוהל 1.5.0001 של המשיבים, "נוהל ועדת השגה לזרים", הקובע כי:

תגובת המשיב 2 להשגה תינתן תוך 30 ימים ממועד קבלתה אצל המשיב (ההדגשה הוספה, הח"מ).

נוהל ועדת השגה לזרים מצ"ב ומסומן ע/23.

43. התנהלות בוטה זו חמורה אף יותר נוכח הדין והפסיקה הקיימים לצד הנוהל האמור, בעניין ועדת ההשגה לזרים, ואשר מנחים את המשיבים באופן שאינו משתמע לשתי פנים, כיצד עליהם להתנהל במסגרת הליך ההשגה. נפרט.

44. ועדת ההשגה הוקמה, כך על פי הצהרות רשות האוכלוסין, בכדי לייעל את הטיפול בבקשות הפונים אל לשכת האוכלוסין ולהוריד מן העומס המוטל על בתי המשפט המחוזיים ביושבם כבתי משפט לעניינים מינהליים.¹ דא עקא, שבפועל מתברר כי חריגת המשיב מהכללים המינהליים בדבר מתן מענה במהירות הראויה, אשר פורטו לעיל, אינה ייחודית למקרה דנן. בנוסף, כפי שעוד יפורט להלן, נמתחה זה מכבר בעניין ביקורת רבה בבתי המשפט על ההליך בפני ועדת ההשגה, אשר במשך שנות קיומה (מאז תחילת 2009), עיכוב ההליכים בה הפך לידוע לשמצה.

45. ארגוני זכויות אדם, אשר מסייעים לפונים אליהם בהגשת השגות, מביעים כבר מזה זמן את טרונייתם באשר לתפקוד הלקוי של הוועדות והסחבת הידועה לשמצה הפושה בהן.

¹ לעניין זה ר' הודעה מיום 14.1.2009 באתר משרד המשפטים, "מונה נציב השגות לזרים במשרד הפנים", בכתובת http://www.justice.gov.il/MOJHeb/News/News_84132009_01_14.htm.

46. כך, למשל, כבר התריעה העותרת 5 על העניין, במכתב שנשלח לראש רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול של המשיבים, ביום 26.4.2011.

מכתב העותרת 5 מיום 26.4.2011 מצ"ב ומסומן ע/24.

47. למכתב הנ"ל התווסף מכתב נוסף, שנשלח בעניין ביום 19.8.2012 מטעם האגודה לזכויות האזרח בישראל. וכך נאמר בין השאר במכתב הנ"ל, על התנהלות המשיבים 1 ו-2 במסגרת הליך ההשגה:

הדיון בפני ועדת ההשגה מתנהל, לכאורה, כמו דיון משפטי (ככל שיכול להתקיים דיון משפטי שבו הצדדים אינם נשמעים בעל פה לעולם): ההשגה המוגשת דומה בצורתה לעתירה; התגובה המוגשת דומה לתגובה המוגשת לבית המשפט; ובסוף ההליך ניתנת החלטה מנומקת, הדומה לפסק דין.

כל זאת, כאמור, לכאורה, שכן למעשה אין בין הדיון בוועדה לבין דיון משפטי דבר. **הגורמים כולם – יושבי ראש הוועדה, הפרקליטות המייצגות את רשות האוכלוסין וההגירה, מזכירות הוועדה, כמו גם הפרוצדורה – נשלטים על ידי רשות האוכלוסין וההגירה והיא עושה בהם כבשלה.**

לוחות הזמנים הקבועים בנוהל הוועדה ונקבעים על ידי יושבי ראש הוועדה בהחלטותיהם, נאכפים רק על המשיגים. הללו צריכים להגיש את השגותיהם בתוך 30 ימים, ולהגיב במועדים שנקצבו להם, שאחרת השגותיהם תימחקנה. **"המשיבה" להליכים – רשות האוכלוסין וההגירה – מצווה להגיב בתוך 30 ימים, ואולם למועדים שנקבעו בנוהל, כמו גם למועדים שקוצבים יושבי ראש הוועדה בהחלטותיהם, אין כל משמעות (ההדגשות הוספו ע"י הח"מ).**

מכתב האגודה לזכויות האזרח מיום 19.8.2012 מצ"ב ומסומן ע/25.

48. כאמור, אף בתי המשפט ביקרו לא אחת את התנהלות המשיבים בהליך ההשגה. כך, בין השאר, נאמר בהחלטתו של בית המשפט מיום 12.9.2010, בעת"ס (י-ם) 294-10 **סאלם נ' שר הפנים** (להלן: **עניין סאלם**) כי:

הוועדות הוקמו, בין היתר על מנת לשמש כמסננת לעתירות בנושאים הנדונים. **למרבה הצער התמשכות ההליכים בפני אותן ועדות יוצרת תוצאה של כפל ושילוש הליכים כאשר בסופו של יום מוגשות עתירות גם נגד התמשכות ההליכים בוועדות עצמן וגם נגד ההחלטות לגופו של עניין** (ההדגשה הוספה ע"י הח"מ).

וכן:

עם כל ההבנה לקשיי התקנון והתקצוב המכבידים על עבודת הוועדה, אין הם יכולים להצדיק שיהיו כה רב בקבלת ההחלטות על ידה. זאת ועוד, יושם אל לב, כי חלק מרכזי בעיכוב נובע מן השיהוי בקבלת תגובות משרד

הפנים להשגות, ולא מעיכוב במתן החלטות על ידי הוועדה עצמה. בעניין זה, קשה לקבל מצב שבו יש פער משמעותי ביותר בין פרק הזמן הנדרש למשרד הפנים להגיב על עתירות בענייני אזרחות ותושבות המוגשות לבית המשפט, לבין פרק הזמן הנדרש לו כדי להגיב להשגות באותו עניין המוגשות לוועדת ההשגה. יש לומר בהקשר זה, כי נוצר הרושם, שאופן התנהלותו של משרד הפנים, במסגרת הליכי ההשגה בוועדות, במובחן מהתנהלותו, משמוגשת עתירה מנהלית באותו עניין, והפרקליטות נכנסת לתמונה כגורם מתווך, הוא זה המהווה במידה רבה תמריץ לעותרים להגשת עתירות לבית המשפט (ההדגשות הוספו ע"י הח"מ).

49. פסק דין נוסף המתייחס לעיכוב ההליכים בהליך המתנהל בפני ועדת ההשגה, ניתן ביום 21.5.2013 בעת"ם (י-ם) 54853-01-13 **אילהאם סרחאן נ' שר הפנים** (פורסם בנבו). בפסק הדין עסק בית המשפט בהרחבה בשאלת ההשתתפות הבלתי סבירה ובפגיעה בזכות העותרים לבירור עניינם במסגרת זמנים סבירה:

אין ולא יכולה להיות מחלוקת על כך, שהמשיב הפר את נוהל ועדת ההשגה משהגיש את תגובתו להשגה בחלוף למעלה משמונה חודשים מיום הגשתה, והוא, כשפרק הזמן ההתחלתי שעמד לרשותו היה כחודש ימים. ברם התנהלות המשיב אינה מתאפיינת אך בשיהוי משמעותי, משום **שהתלווה אליו רובד נוסף (שקשה שלא להגדירו כסידרתי בענייננו)** של התעלמות מהחלטות ועדת ההשגה, שהורתה לו פעם אחר פעם להגיש תגובתו להשגה, כמו גם מזכותם של העותרים לבירור עניינם בפני ועדת ההשגה בתוך פרק זמן סביר ונראה לעין.

[...] בעניין הנדון מקובלת עלי גם עמדת ב"כ העותרים, לפיה אין להשלים עם המצב המצער, שבו הופך בית המשפט לעניינים מנהליים ל"עמדת קבלה" של המשיבה, וכי רק משעה שמוגשת עתירה מנהלית לבית המשפט, מתחילים גלגלי הביורוקרטיה לנוע במהירות רבה יותר.

לכל האמור יש להוסיף את חובתה של הרשות המינהלית לנהוג בסבירות, כאשר סבירות משמעה גם עמידה בלוח זמנים סביר (ראו בעניין זה בג"צ 5931/04 **מזורסקי ואח' נ' משרד החינוך** (8.12.04) וההפניות שם, ההדגשות הוספו ע"י הח"מ).

50. בנוסף מתייחס פסק הדין לטענות שהועלו על ידי המשיב 2 אף במסגרת ההשגה שהגישו העותרים דנן, ולפיהן, ההשתתפות במתן מענה להשגות נובעת מעומס העבודה הרב המוטל על המשיב 2:

גם עומס עבודה רב המוטל על המשיב (כפי שנטען בבקשותיו להארכת מועד להגשת תגובה להשגה) **אינו יכול להצדיק שיהוי כה ניכר בהגשת תגובתו להשגה**. אחת התכליות המרכזיות שבבסיס הקמת ועדת ההשגה, הייתה להקטין את העומס המוטל על בתי משפט לעניינים מינהליים בנושאים בהם

מוסמכת הוועדה לדון. השתהות בלתי סבירה במתן תגובות להשגות, בניגוד לפרק הזמן שנקבע בנוהל ועדת השגה, עלול בהכרח ליצור ריבוי של עתירות מנהליות, שיסכלו את עצם התכלית של הקמת ועדת ההשגה. בעת"ס (י-ם) 38244-03-10 **ערמין נ' משרד הפנים** (פורסם בנבו), התייחס בית המשפט לטענת משרד הפנים, לפיה העומס המוטל על הלשכה המשפטית אינו מאפשר להם למסור את תגובת משרד הפנים בזמן ולפי הנוהל:

עומס הדיונים המוטל על ועדת ההשגה אינו מצדיק את מחדלם של המשיבים, ופרק הזמן שנדרש לשם קבלת תגובתם, לאחר הערות חוזרות ונשנות של יו"ר ועדת ההשגה, **אינו מתקבל על הדעת** (ההדגשות הוספו ע"י הח"מ).

51. בנוסף קיבל הצורך בהגשת עתירות לבית המשפט המחוזי, בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים, בשל התמשכות ההליכים הבלתי-סבירה בוועדת ההשגה, ביטוי בפסיקת הוצאות לטובת העותרים.

52. פסק דין נוסף בו מתייחס בית המשפט להתמשכות ההליכים הבלתי סבירה בהליך ההשגה הוא עת"ס (י-ם) 39303-03-10 **פרעון נ' משרד הפנים** (פורסם בנבו), שבו קובע בית המשפט כי:

משך ההליכים בפני הוועדה בענייניו של העותר 2 אכן לא היה סביר בלשון המעטה, גם בהתחשב בכל הסבריהם של המשיבים [...]. **הפיתרון הנכון נעוץ בזירוז הדיונים בוועדה** וחתירה לעמידה במועדים הקבועים בנוהל עצמו לקבלת תגובות המשיב **ולמתן החלטה** (ההדגשה הוספה ע"י הח"מ).

53. עיינו הרואות: התנהלותם של המשיבים בהליך ההשגה היא מן המפורסמות, והמקרה דנן אינו אלא דוגמה אחת מיני רבות, ליחס הבוטה ולשרירותיות בהם נתקלים משיגים מצד המשיבים 1-2, בהגישם השגות למשיבה 1, שאינה אלא מנגנון פנימי של רשות האוכלוסין, אשר נכפה על הפונים לרשות. כיום ברור לכל כי המנגנון שהמשיבים יצרו במו ידיהם אינו מתפקד כראוי ונגוע בסחבת קשה כשבסופו של יום, הנפגעים מסחבת זו הינם הפונים אל ועדת ההשגה.

54. העותרים מצרים על כך שהמטרות המוצהרות שביסוד הקמתה של ועדת ההשגה לא הושגו, וכרבים אחרים, אף הם לא זכו להליך יעיל שימנע מהן פנייה לבית משפט נכבד זה. ואולם, נוכח האמור, לא נותרה בידיהם כל ברירה.

אי מענה הרשות מהווה פגיעה בטובת הילד

55. על פי עקרון טובת הילד, בכל הפעולות הנוגעות לילדים, בין בידי בתי משפט, רשויות מינהל או גופים תחקיקתיים, תהא טובת הילד שיקול ראשון במעלה. כל עוד הילד הוא קטין וכל עוד הורה או אפוטרופסו מתפקד כראוי, טובתו מחייבת לאפשר לו לגדול בתא משפחתי התומך בו.

56. במשפט הישראלי עיקרון טובת הילד הוא עקרון יסודי ומושרש. כך, למשל, בע"א 2266/93 **פלוגי נ' פלוגי**, פ"ד מט(1) 221, פסק השופט שמגר כי על המדינה להתערב לשם הגנה על הילד מפני פגיעה בזכויותיו.

57. מעבר לכך, עיקרון טובת הילד הוכר בפסקי דין רבים כעיקרון מנחה בכל עת בה יש לאזן בין זכויות. כפי שנאמר בע"א 549/75 פלוני נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד ל(1), 459, עמודים 465-466, "אין לך עניין שיפוטי הנוגע לקטינים, אשר בו טובתם של הקטינים אינה השיקול הראשוני והעיקרי".

58. גם במשפט הבינלאומי נהנה עיקרון טובת הילד ממעמד של עיקרון-על. בין היתר, בא הדבר לידי ביטוי בכינונה של האמנה בדבר זכויות הילד (31 כ"א, 221). האמנה, אותה אשררה מדינת ישראל ביום 4.8.1991, קובעת שורה של הוראות המחייבות הגנה על התא המשפחתי של הילד. (ראו: המבוא לאמנה וסעיפים 3 (1) ו-9 (1) לאמנה). בפרט, קובע סעיף 3 של האמנה כי עניינם של ילדים יילקח בחשבון כנתון מרכזי בכל מעשה שלטוני. מכאן עולה, כי כל דבר חקיקה או מדיניות ראוי לו שיפורש באופן המאפשר לשמור על זכויותיו של הקטין.

59. במקרה דנן, התנהלות המשיבים – אשר החלה בסחבת ובאי מתן מענה לבקשה לרישום הילדים, בניגוד לחוק, לפסיקה ולנוהל והמשיכה בסחבת ואי-מתן החלטה בהשגה – מהווה הפרה קיצונית של חובת המשיבים לשים את עקרון טובת הילד כנר לרגליהם. המשיבים מודעים לסיפורם הקשה של הילדים ולמעורבות האינטנסיבית של רשויות הרווחה בעניינם. במקום לקדם את עניינם ביעילות וברגישות הם דוחים שוב ושוב מתן מענה בעניינם.

60. נראה, כי יש צורך להזכיר למשיבים את מושכלת היסוד, והיא כי במסגרת הליכי רכישת מעמד, על משרד הפנים לגלות רגישות ולהימנע מהערמת קשיים, העלולים להפוך "מסע התשה ללא תוחלת" (בג"ץ 7139/02 עבאס-בצה נ' שר הפנים, פ"ד נז(3) 481, 489). וכן:

חשוב לזכור כי כל אחד מהפונים למשיב בבקשת מעמד בישראל הוא עולם ומלואו, וכי כל החלטה המתקבלת בעניינו – על-ידי המשיב או על-ידי רשות אחרת הפועלת מטעמו – עשויה להיות הרת-גורל ובעלת השפעה דרמטית על חייו, כבודו ויתר זכויותיו של הפונה. פועל-יוצא הכרחי מכך הוא, כי לכל בקשה לקבלת מעמד בישראל המונחת לפני המשיב מצווים הוא, וכל הפועלים מטעמו, להתייחס ברגישות ובתשומת לב...

(בג"ץ 394/99 מקסימוב נ' משרד הפנים, פ"ד נח(1) 919, 934-935 (ההדגשה של הח"מ).

61. דברים אלו מקבלים משנה תוקף כאשר מדובר בקטינים, ויפים עוד יותר כאשר מדובר בילדים בסיכון, עם סיפור חיים כה קשה, אשר זקוקים יותר מכל לתמיכה וסיוע של מוסדות המדינה, לוודאות ויציבות בחייהם.

סיכום

62. בית המשפט מתבקש להורות למשיבים לשים קץ לסאגה המתמשכת של פניות העותרים אליהם, ולהורות להם להיענות לאלתר לבקשה להסדרת מעמדם של הילדים כתושבי קבע בישראל.

63. בנוסף, ונוכח התנהלות המשיבים כולם בטיפולם בבקשת העותרים כמתואר לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד אף לחייב את המשיבים יחד ולחוד בתשלום שכ"ט עורך-דין והוצאות משפט לדוגמה לטובת העותרים.

ירושלים, 23 לינואר 2014.

סיגי בן ארי, עו"ד
ב"כ העותרים

(ת.ש. 72011)